

Marlena Duda

„ZMYŚLNE RUCHY, KTÓRE DOSKONAŁĄ UMYŚŁ” W OPINII STUDENTÓW PEDAGOGIKI – DYLEMATY WYBORÓW

WPROWADZENIE

Rosnąca liczba dzieci i młodzieży z problemami szkolnymi rodzi potrzebę ciągłego doskonalenia i wzbogacania warsztatu pracy przez pedagoga. Terapeuta stale staje w obliczu nowych zjawisk dotyczących pracy z dziećmi i młodzieżą, które pociągają za sobą kolejne trudności edukacyjno-wychowawcze. Pracujący w zawodzie pedagoga są pod ogromną presją środowiska szkolnego, rodziców, a przede wszystkim samego ucznia wymagającego od terapeuty całkowitej uwagi i poświęcenia. Znajomość różnorodnych metod terapeutycznych daje pedagogom wachlarz możliwości oddziaływań pedagogicznych w pracy z uczniem o specjalnych potrzebach edukacyjnych. Aby wyjść na przeciw potrzebom dzieci i młodzieży z problemami w uczeniu się, na etapie studiów pedagogicznych studenci poznają różnorodne metody pracy z dzieckiem. Jedną z nich jest metoda Kinezylogii Edukacyjnej – budząca wiele kontrowersji w środowisku polskich pedagogów i terapeutów.

KINEZJOLOGIA EDUKACYJNA

Kinezylogia edukacyjna swoją nazwę zawdzięcza prekursorom tej metody – Paulowi i Gail Dennisonom. Termin ten powstał z połączenia słów: *kinematos* (gr.) – ruch, *logos* (gr.) – mowa, słowo i *educatio* (łac.) – edukacja, wychowanie, wykształcenie¹. Dosłownie pojęcie to oznacza edukację przez ruch. Metoda ta bazuje na holistycznym modelu człowieka,

¹ C. Grzywniak, *Kinezylogia edukacyjna. Metoda wspomaganie rozwoju i terapii psychomotorycznej*, Kraków 2006, s. 22.

według którego umysł i ciało stanowią całość². Kinezylogia Edukacyjna zdaniem jej twórcy, Paula Dennisona, „obejmuje wiedzę o ruchu i możliwościach stymulacji różnych funkcji psychicznych przy wykorzystaniu naturalnych ruchów całego ciała. Jej celem jest wspomaganie procesów uczenia się, a także poszukiwanie wiedzy o sobie samym i przeszkodach umożliwiających rozwój i dążenie do wybranych celów”³. W założeniach metoda ta ma poprawiać i stymulować efektywność uczenia się. W ramach Kinezylogii Edukacyjnej stosowana jest metoda Gimnastyki Mózgu, która polega na regularnym wykonywaniu prostych zaplanowanych i wbudowanych w program terapii ćwiczeń. Opiera się ona na założeniu, że ruch jest naturalnym procesem aktywności człowieka i warunkiem jego prawidłowego funkcjonowania psychicznego i fizycznego⁴. Zdaniem autorów metody

przewidywane umiejętności nabywane w wyniku stosowania zabiegów w zakresie Gimnastyki Mózgu to: ożywienie i uaktywnienie naturalnych mechanizmów samoregulacji pracy mózgu; zwiększenie pozytywnych motywacji do uczenia się i zdobywania wiedzy, rozwijania umiejętności; wzmocnienie wiary we własne siły i możliwości; zwiększenie zakresu pamięci i koncentracji; usprawnienie analizatorów wzrokowego i słuchowego; polepszenie koordynacji wzrokowo-ruchowej – usprawnienie małej i dużej motoryki; usprawnienie jedności myśli i ruchu; likwidacja zbędnych ruchów dodatkowych; udoskonalenie integracji połączeń prawej i lewej półkuli mózgu oraz całościowego odbioru⁵.

Kinezylogia Edukacyjna jest jedną z wielu metod terapeutycznych stosowanych w terapii pedagogicznej, a jednocześnie jedną z niewielu budzących tak ogromne kontrowersje na gruncie nauk społecznych. Wydaje się,

² H. Nikodemka, *Praktyczne zastosowania kinezylogii edukacyjnej*, [w:] *Kinezylogia edukacyjna – wsparcie dla uczniów o specjalnych potrzebach edukacyjnych. Nauka radosnego uczenia się*, red. S. Masgutowa, W. Brejnak (Biuletyn Informacyjny Polskiego Towarzystwa Dysleksji, nr 21), Warszawa 2002, s. 40.

³ C. Grzywniak, *Kinezylogia edukacyjna. Metoda wspomagania...*, s. 22.

⁴ B. Gordzelewska, *Kinezylogia edukacyjna jako wsparcie dla uczniów o specjalnych potrzebach edukacyjnych*, [w:] *Terapia pedagogiczna*, t. 2, red. E.M. Skorek, Kraków 2004, s. 29.

⁵ Ibidem, s. 32–33.

że ma ona tylu zwolenników⁶ co przeciwników⁷, a na łamach czasopism naukowych publikowane są nowe doniesienia i argumenty każdej ze stron⁸. Powstają również monografie⁹, których celem jest zweryfikowanie skuteczności stosowania tej metody w praktyce. Kinezylogii Edukacyjnej zarzuca się przede wszystkim zbyt szeroki zakres działania i brak jednoznacznych dowodów na skuteczność metody oraz stosowanych standardów, zwraca się również uwagę na ograniczenia w jej wykorzystywaniu¹⁰.

Obecnie zajęcia z omawianej metody są prowadzone na kilku uczelniach wyższych w ramach kierunków pedagogicznych i studiów podyplomowych. Studenci poznają jej podstawy teoretyczne oraz praktyczne. Zajęcia mają charakter obiektywny, studenci zapoznają się zarówno z zaletami, jak i zagrożeniami stosowania metody w praktyce.

BADANIA WŁASNE

Celem badań było przedstawienie stanowiska młodych pedagogów wobec Kinezylogii Edukacyjnej.

⁶ Zob. C. Hannaford, *Zmysłne ruchy, które doskonałą umysł*, przeł. M. Szpala, Warszawa 1998; eadem, *Profil dominujący. Jak rozpoznać dominujące oko, ucho, półkulę mózgową, rękę i nogę*, Warszawa 2003; *Kinezylogia edukacyjna – wsparcie dla uczniów o specjalnych potrzebach edukacyjnych...*

⁷ Zob. *Kinezylogia edukacyjna: nauka, pseudonauka czy manipulacja?*, red. K. Korab, R. Borowiecka, E. Petrykiewicz, Warszawa 2008; T. Witkowski, *Kinezylogia edukacyjna, czyli nasz pierwszy kontakt z pseudonauką w szkole*, www.racjonalista.pl/kk.php/s,6900 [dostęp: 05.05.2013].

⁸ Zob. B. Gordzelewska, *Kinezylogia edukacyjna jako wsparcie...*, s. 27–36; A. i L. Zwolenścy, *O gimnastyce... tym razem mózgu*, „Lider” 2001, 4, s. 26; A. i L. Zwolenścy, *O gimnastyce... tym razem mózgu*, cz. 2, „Lider” 2002, 1, s. 11; S. Malinowska, *Kinezylogia edukacyjna*, „Życie Szkoły” 2007, 9, s. 42–46; M. Machoń, *Kinezylogia Edukacyjna. Wpływ metody na poprawę uczenia się oraz jej wartości dla poradnictwa*, „Dyrektor Szkoły” 2006, 10, s. 45–47; M. Meyer, A. Szecówka, *Kinezylogia edukacyjna w pedagogice specjalnej – pomoc czy zagrożenie?*, „Szkoła Specjalna” 2003, 1, s. 8–17.

⁹ H. Nikodemka El Tairy, *Kinezylogia edukacyjna – fenomen skuteczności*, Wrocław 2010; C. Grzywniak, *Kinezylogia edukacyjna. Metoda wspomaganie...*; L. Koneberg, G. Förder, *Kinezylogia dla dzieci*, Gdańsk 2009; M. Wójcik, *Skuteczność kinezylogii edukacyjnej w rozwijaniu umiejętności szkolnych uczniów z lekkim upośledzeniem umysłowym*, niepublikowana praca doktorska, Lublin 2011.

¹⁰ J. Gładyszewska-Cylulko, *Arteterapia w pracy pedagoga. Teoretyczne i praktyczne podstawy terapii przez sztukę*, Kraków 2011, s. 68.

Badania zostały przeprowadzone w trakcie trwania dwóch lat akademickich – 2013/2014 i 2014/2015 – na dwóch grupach studentów pedagogiki, którzy w ramach planu studiów poznawali metodę Kinezylogii Edukacyjnej w wymiarze 30 godzin. Zajęcia przeprowadzano w formie warsztatowej. Studenci zapoznali się z podstawą teoretyczną omawianej metody, jak również stosowali ją w praktyce. Ponadto jedne warsztaty poświęcono na przedstawienie opinii na temat Kinezylogii Edukacyjnej. Prowadząca zajęcia dbała o to, aby studenci dogłębnie zapoznali się z wszystkimi argumentami uzasadniającymi przeciwne stanowiska w sprawie wykorzystywania metody w praktyce.

W trakcie trwania semestru grupa studentów stosowała na sobie nawzajem omawianą terapię, odbywało się to w formie warsztatów. Zajęcia przebiegały według przygotowanych wcześniej scenariuszy napisanych zgodnie z założeniami Kinezylogii Edukacyjnej. Celem przeprowadzonych badań własnych była odpowiedź na pytanie: Czy studenci zastosują poznaną metodę Kinezylogii Edukacyjnej w przyszłej pracy terapeutycznej?

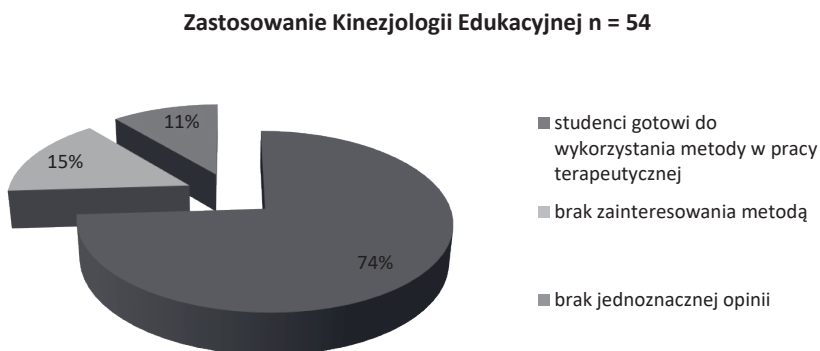
Badaniami objęto 54 studentów studiów dziennych pedagogiki drugiego stopnia po ukończonym trzydziestogodzinnym kursie Kinezylogii Edukacyjnej, większość stanowiły kobiety – w badaniu udział wzięło zaledwie dwóch mężczyzn. Uczestników poproszono o pisemne wyrażenie opinii na temat poznanej metody wraz z odpowiedzią na pytanie, czy zastosują metodę Kinezylogii Edukacyjnej w przyszłej pracy terapeutycznej. Osoby te w niedługim czasie skończą edukację na poziomie studiów magisterskich i być może rozpoczną pracę zawodową.

WYNIKI

Zaprezentowane poniżej wyniki dotyczące deklaracji studentów odnośnie do zastosowania omawianej metody w przyszłej pracy terapeutycznej wskazują na duże zainteresowanie nią. Co więcej, wszyscy badani studenci wyrażali chęć poznawania różnorodnych metod terapeutycznych, nawet budzących kontrowersje w środowisku specjalistów, jak w przypadku Kinezylogii Edukacyjnej. Prawie 3/4 respondentów opowiedziało się za wprowadzeniem metody do swojego warsztatu terapeutycznego. Badani studenci w przeważającej części oceniali metodę Kinezylogii Edukacyjnej pozytywnie (85%) i wstępnie wyrażali gotowość do jej wykorzystania w przyszłej pracy terapeutycznej z dziećmi i młodzieżą (74%). Jedynie 15% zdecydowało się nie zastosować metody

w ogóle, natomiast 11%, pomimo pozytywnej oceny samej Kinezylogii Edukacyjnej, wstrzymało się od wyrażenia jednoznacznej opinii.

Wykres 1. Wykorzystanie Kinezylogii Edukacyjnej przez studentów pedagogiki – przyszłych nauczycieli

Źródło: badania własne.

Większość osób opowiadających się za wprowadzeniem Gimnastyki Mózgu do pracy z dziećmi i młodzieżą wyrażała wątpliwość co do natychmiastowego jej wpływu na stan dzieci:

Metoda bardzo mi się podoba i na pewno będę ją stosować. Są to bardzo proste ćwiczenia i łatwe do wykonania dla dzieci nawet z dużymi deficytami. Uważam, że może nie jest to metoda, która czyni cuda, ale ma pozytywny wpływ chociażby na sferę emocji i uczuć uczestników terapii. Więc dlaczego by nie spróbować? Ruch ma pozytywny wpływ na pracę umysłu i całego ciała, więc warto ją stosować. Będę robić to na pewno¹¹.

Studenci zwracali uwagę przede wszystkim na dostosowanie ćwiczeń do możliwości i potrzeb dzieci i traktowali to jako zaletę metody: „Jestem zdania, że metoda ta, pomimo braku konkretnych i rzetelnych badań naukowych, jest skuteczna jako metoda wspomagająca terapię pedagogiczną. Na pewno jej elementy chciałabym stosować w pracy z dziećmi”. Szczególnie podkreślano zbawienny wpływ ruchu na zdrowie: „Jest to także dobra zabawa (ruch przede wszystkim)”; „Dzieci lubią ruch, jest to ich naturalna forma aktywności. Dlaczego więc tego nie wykorzystać?”;

¹¹ Wszystkie zamieszczone w artykule wypowiedzi studentów pochodzą z ich pisemnych wypowiedzi.

Kinezylogia edukacyjna – to metoda ciekawa, łącząca w sobie rozwój umysłowy z rozwojem ruchowym. Połączenie to wydaje mi się ciekawym aspektem wsparcia wychowawczo-edukacyjnego zarówno dla dziecka, jak i jego rodziny. W przyszłości zamierzam wykorzystywać tę metodę pomimo burzy, jaka toczy się wokół niej. Uważam, że ruch pozwala dziecku i rodzinie cieszyć się z sukcesów i pomaga w przełamywaniu barier. Według mnie metoda jest pozytywna.

W jednej z wypowiedzi można odnaleźć pierwsze pozytywne doświadczenia studentki w trakcie stosowania metody w pracy z dziećmi w wieku przedszkolnym: „Zastosuję kinezylogię edukacyjną w pracy, ponieważ jest to dobra metoda pracy z maluchami, co zauważyłam na niedawno przeprowadzonych praktykach w przedszkolu”.

Badani wyrażali również pewne wątpliwości co do poznanej metody. Jednakże mimo to ich stosunek był raczej pozytywny: „Zastanawiam się nad wpływem tej metody i czy pozwala uzyskać wymierne efekty. Uważam, że może wspomagać ogólny rozwój dziecka, głównie fizyczny”. W wypowiedziach często powtarzały się zapewnienia o wykorzystaniu tylko wybranych elementów Kinezylogii Edukacyjnej w pracy pedagogicznej: „Jako pełną terapię raczej nie, za to elementy kinezylogii można wprowadzić jako ćwiczenia śródlekcyjne w edukacji wczesnoszkolnej”; „Uważam, że skoro nie szkodzi, to jeśli będę miała okazję prowadzić terapię, może pewne ciekawe ćwiczenia z tej metody wprowadzę do zajęć z dziećmi”; „Mam mieszane uczucia. Nie podoba mi się amerykański klimat tej metody terapeutycznej – mieszanka wszystkiego. Jeśli będę stosować ją w pracy, to tylko wybrane ćwiczenia”.

Zastrzeżenia wśród studentów budzą słabe ugruntowanie teoretyczne metody, jak również brak jednoznacznych wyników badań potwierdzających jej pozytywny wpływ: „Nie zastosuję kinezylogii w pracy w najbliższej przyszłości, gdyż wydaje mi się, że moja wiedza i doświadczenie w pracy z dzieckiem są za małe”; „Nie zastosuję kinezylogii edukacyjnej w przyszłej pracy, ponieważ ta metoda «nie przekonuje mnie» co do skuteczności”. Deklaracji o niezastosowaniu Kinezylogii Edukacyjnej w przyszłej pracy było zaledwie osiem, jednakże tylko dwie osoby jednoznacznie odrzuciły metodę ze względu na brak badań naukowych potwierdzających jej skuteczność. Pozostałe sześć osób w wypowiedziach nawiązywało do całkowitej zmiany swojej przyszłości zawodowej, która nie będzie związana z pracą pedagogiczną w szkole czy poradni: „Uważam, że sama kinezylogia jest ciekawa, ale nie będę stosowała jej w swojej pracy, bo nie zamierzam pracować w edukacji”.

WNIOSKI

Pomimo toczącej się dyskusji na temat zasadności nauczania metody Kinezylogii Edukacyjnej na studiach pedagogicznych istnieje duże zapotrzebowanie na tworzenie warsztatu terapeutycznego przez młodego pedagoga. Obecnie ukończenie studiów powinno przygotować absolwenta do wejścia na rynek pracy, jak również do własnej aktywności na nim, np. prowadzenia terapii w ramach własnej działalności. Znajomość metod terapii znacznie poprawia notowania młodych pedagogów w procesie rekrutacji oraz pomaga w organizacji pracy diagnostyczno-terapeutycznej w pierwszej pracy w zawodzie. Uczy również krytycyzmu i budowania własnych opinii na temat dostępnych na rynku metod terapeutycznych. Przykładem budowania własnego warsztatu oraz sposobem na wzbudzenie w sobie refleksji jest poznawanie Kinezylogii Edukacyjnej jako metody kontrowersyjnej, ze wszystkimi opiniami na jej temat. Ważne jest stwierdzenie, że kiedy jesteśmy bezrefleksyjni, „stajemy się więźniami kategorii, akceptujemy informację w formie, w jakiej do nas dotarła, i w sztywny sposób się nią posługujemy”¹². Takie podejście w edukacji nie powinno istnieć. Podawanie gotowych rozwiązań i wycinków rzeczywistości nie pozwala na ich przemyślenie, analizę i krytykę.

Ważne, by w procesie edukacji motywować ucznia do nieakceptowania wiedzy w sposób bezwarunkowy jako prawdy absolutnej, tylko kształtować postawę sceptyka, kwestionującego odbierane informacje. Kwestionowanie polegać ma na każdorazowym rozważeniu informacji i uznaniu jej za ważną lub nieistotną. Dzięki temu informacja nie jest kodowana w sztywnej formie i w innych okolicznościach mogą być użyte jej alternatywne znaczenia¹³.

Takie podejście powinno występować na każdym stopniu edukacji, szczególnie w szkole wyższej¹⁴.

Z przeprowadzonych badań wynika, że studenci są zainteresowani stosowaniem metody w praktyce. Pomimo znajomości wad metody oraz kontrowersji, które ona wzbudza, studenci wyrażają chęć sprawdzenia jej w praktyce. Gotowość do jej wykorzystania wyraziło 3/4 studentów, a jedynie 11% osób

¹² A. Wyrwał, *Refleksyjność – powszechny element stylu życia dorastającego człowieka*, [w:] *Styl życia i zachowania prozdrowotne – wybrane konteksty*, red. M. Świdorska, Łódź 2011, s. 482.

¹³ Ibidem, s. 429.

¹⁴ W. Dróżka, *Refleksyjność w działaniu społecznym a pedagogika*, [w:] *Pedagogika w działaniu społecznym*, red. T. Dyrda, S. Scisłowicz, Ostrowiec Świętokrzyski 2004, s. 71–84.

łącznie wstrzymało się z deklaracją aż do momentu pogłębienia swojej wiedzy lub zapowiedziało wybiórcze stosowanie elementów Gimnastyki Mózgu. Zdecydowany sprzeciw wyraziły dwie osoby z ośmiu zadeklarowanych jako przeciwnicy metody, pozostali badani stwierdzili, że nie będą stosować metody tylko ze względu na zmiany planów zawodowych.

Jak wynika z przeprowadzonych badań, studenci wykazują się gotowością do poznawania nowych sposobów terapii, a tym samym chęcią do budowania własnych warsztatów terapeutycznych. Co więcej, odznaczają się zdolnością do krytycyzmu i własnej oceny poznanej metody.

BIBLIOGRAFIA

- Dróżka W., *Refleksyjność w działaniu społecznym a pedagogika*, [w:] *Pedagogika w działaniu społecznym*, red. T. Dyrda, S. Scisłowicz, Ostrowiec Świętokrzyski 2004, s. 71–84.
- Gładyszewska-Cylulko J., *Arteterapia w pracy pedagoga. Teoretyczne i praktyczne podstawy terapii przez sztukę*, Kraków 2011.
- Gordzelewska B., *Kinezylogia edukacyjna jako wsparcie dla uczniów o specjalnych potrzebach edukacyjnych*, [w:] *Terapia pedagogiczna*, t. 2, red. E.M. Skorek, Kraków 2004.
- Grzywniak C., *Kinezylogia Edukacyjna. Metoda wspomaganie rozwoju i terapii psychomotorycznej*, Kraków 2006.
- Hannaford C., *Profil dominujący. Jak rozpoznać dominujące oko, ucho, półkulę mózgową, rękę i nogę*, Warszawa 2003.
- Hannaford C., *Zmysłne ruchy, które doskonalą umysł*, przeł. M. Szpala, Warszawa 1998.
- Kinezylogia edukacyjna: nauka, pseudonauka czy manipulacja?*, red. K. Korab, R. Borowiecka, E. Petrykiewicz, Warszawa 2008.
- Kinezylogia edukacyjna – wsparcie dla uczniów o specjalnych potrzebach edukacyjnych. Nauka radosnego uczenia się*, red. S. Masgutowa, W. Brejnak (Biuletyn Informacyjny Polskiego Towarzystwa Dysleksji, nr 21), Warszawa 2002.
- Koneberg L., Forder G., *Kinezylogia dla dzieci*, Gdańsk 2009.
- Machoń M., *Kinezylogia edukacyjna. Wpływ metody na poprawę uczenia się oraz jej wartości dla poradnictwa*, „Dyrektor Szkoły” 2006, 10.
- Malinowska S., *Kinezylogia edukacyjna*, „Życie Szkoły” 2007, 9.
- Meyer M., Szczówka A., *Kinezylogia edukacyjna w pedagogice specjalnej – pomoc czy zagrożenie?*, „Szkoła Specjalna” 2003, 1.
- Nikodemaska H., *Praktyczne zastosowania kinezylogii edukacyjnej*, [w:] *Kinezylogia edukacyjna – wsparcie dla uczniów o specjalnych potrzebach edukacyjnych. Nauka radosnego uczenia się*, red. S. Masgutowa, W. Brejnak (Biuletyn Informacyjny Polskiego Towarzystwa Dysleksji, nr 21), Warszawa 2002.

- Nikodemka El Tairy H., *Kinezyjologia edukacyjna – fenomen skuteczności*, Wrocław 2010.
- Witkowski T., *Kinezyjologia edukacyjna, czyli nasz pierwszy kontakt z pseudonauką w szkole*, www.racjonalista.pl/kk.php/s,6900 [dostęp: 05.05.2013].
- Wójcik M., *Skuteczność kinezyjologii edukacyjnej w rozwijaniu umiejętności szkolnych uczniów z lekkim upośledzeniem umysłowym*, niepublikowana praca doktorska, Lublin 2011.
- Wyrwał A., *Refleksyjność – powszechny element stylu życia dorastającego człowieka*, [w:] *Styl życia i zachowania prozdrowotne – wybrane konteksty*, red. M. Świdarska, Łódź 2011.
- Zwoleńscy A. i L., *O gimnastyce... tym razem mózgu*, „Lider” 2001, nr 4.
- Zwoleńscy A. i L., *O gimnastyce... tym razem mózgu*, cz. 2, „Lider” 2002, nr 1.

„ZMYŚLNE RUCHY, KTÓRE DOSKONALĄ UMYŚŁ...” W OPINII STUDENTÓW PEDAGOGIKI – DYLEMATY WYBORÓW

Streszczenie: Rosnąca liczba dzieci i młodzieży z problemami szkolnymi rodzi potrzebę ciąglego doskonalenia i wzbogacania warsztatu pracy przez pedagoga. Znajomość różnorodnych metod terapeutycznych daje pedagogom wachlarz możliwości oddziaływań pedagogicznych w pracy z uczniem o specjalnych potrzebach edukacyjnych. Aby wyjść naprzeciw potrzebom dzieci i młodzieży z problemami w uczeniu się, na etapie studiów pedagogicznych studenci poznają różnorodne metody pracy z dzieckiem. Jedną z nich jest metoda Kinezyjologii Edukacyjnej – budząca wiele kontrowersji w środowisku polskich pedagogów i terapeutów. Celem artykułu jest zaprezentowanie stanowiska studentów pedagogiki wobec Kinezyjologii Edukacyjnej.

Słowa kluczowe: Kinezyjologia Edukacyjna, studenci studiów pedagogicznych, metoda terapeutyczna

„SMART MOVES IMPROVING MIND...” IN THE OPINION OF STUDENTS OF PEDAGOGY – DILEMMAS AND CHOICES

Summary: The growing number of children and young people with problems at school requires continuous improvement and enhancement of skills on the side of the teacher. Knowledge of a variety of therapeutic methods gives educators a large range of possibilities for interaction with students with special educational needs. To meet the needs of children and young people with learning difficulties, students learn various methods of working with children. Among many methods

is the one of the Educational Kinesiology – a method highly controversial among Polish teachers and therapists. The aim of the article was to present the opinion of pedagogy students of this very method.

Keywords: Educational Kinesiology, students of pedagogy, therapy method